

УДК 336.71

ЛІЗИНГ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА ФОРМА ФІНАНСУВАННЯ ТА ІНВЕСТУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Драбовський А.Г., к.е.н., доцент
Вінницький національний аграрний університет

Розглянуто суть та специфіку лізингових операцій, доцільність лізингу в кризових умовах, проаналізовано темпи становлення і розвитку лізингового ринку України.

Ключові слова: лізинг, інвестиції, форми фінансування, міжнародний лізинг, лізингоодержувач, лізинговий ринок, лізингова угода, лізингова операція.

Вступ. Ідея лізингу є далеко неновою, хоча сам термін "лізинг" (від англ. *-leasing*) з'явився порівняно недавно. Розкриття сутності лізингової угоди виникло у часи Аристотеля (384/383 - 322 рр. до н.е.). Про цей вид угод було відомо ще у стародавньому Шумері (приблизно 2000 р. до н.е.). Зокрема, глиняні таблички, знайдені в шумерському місті Ур, містять відомості про оренду сільськогосподарських знарядь, землі, джерел води, волів та інших тварин. Інші стародавні цивілізації (греки, римляни та єгиптяни) вважали оренду доступним і вигідним (можливо, єдиним) засобом придбання устаткування, землі та домашньої худоби. З історії відомо, що у різні часи орендувалися не тільки різноманітні типи сільськогосподарської техніки і промислове устаткування, а й навіть військова техніка. Першу практично проведену лізингову угоду варто віднести до 1066 р.

Лізинг - це фінансова операція, у процесі якої формується комплекс майнових і економічних відносин, що виникають у зв'язку з придбанням у власність майна і подальшою задачею його в тимчасове користування за певну плату [3].

Суть лізингової операції полягає у тому, що лізингоодержувач (за відсутності вільних фінансових коштів) звертається до лізингодавця (лізингової компанії) з метою підписання лізингової угоди, згідно з якою лізингоодержувач має можливість обрати продавця, який володіє необхідним майном, а лізингодавець, у свою чергу, купує це майно (предмет лізингу) і передає лізингоодержувачу в тимчасове володіння і користування на платній основі [2]. Розрізняють оперативний і фінансовий лізинг.

Залежно від специфіки лізингових операцій буває прямий, зворотний і міжнародний лізинг.

Ми погоджуємося з думкою більшості науковців, які розглядали проблеми та основні підходи до класифікації лізингових операцій та вважаємо за доцільне виділення основних класифікаційних ознак (рис.1).

Рис. 1. Класифікаційні ознаки лізингу

Наявність ефективного державного регулювання лізингових відносин, створення сприятливого економічного середовища, стабілізація політичної ситуації, удосконалення законодавчої та інформаційної бази сприятимуть розвитку в Україні стабільного, прозорого, побудованого на конкурентних засадах ринку лізингу [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти регулювання лізингової діяльності висвітлювали у своїх працях В. Бойко, Н. Внукова, В. Газман, А. Левкович, О. Ольховиков, Ю. Сосюрко, М. Малік, М. Дем'яненко, П. Найко, А. Борщ, Г. Холодний, М. Шпак та інші.

Подальше дослідження цього питання, розробка й удосконалення методів та інструментів державного регулювання буде сприяти розвитку ринку лізингових послуг, це і обумовлює актуальність обраної теми.

Виклад основного матеріалу. Лізингові операції досить давно стали невід'ємною частиною економіки розвинутих країн (за даними Світового банку через лізинг здійснюється в середньому від 15 до 30% інвестицій в основні фонди). Розвиток лізингу обумовлений високими темпами зростання промисловості, розвитком науково-технічного прогресу.

Виправдана доцільність лізингу і в кризових умовах. Світова практика здійснення лізингових операцій доводить, що в умовах економічної кризи, коли практично зупиняється фінансування оновлення основних засобів у зв'язку із недостатністю прибутку підприємств і значним зменшенням виробництва, лізинг є найбільш доцільним і мобільним, адже дає можливість стабілізації

фінансового стану господарюючих суб'єктів.

Основний показник, який характеризує ринок інвестицій в українській державі - це великий попит та незначна пропозиція. Потреба в інвестиціях для оновлення основних фондів в Україні - близько 90 млрд. дол, у тому числі за допомогою механізму лізингу - 14 млрд. дол. Головним джерелом інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування залишаються власні кошти підприємств.

За результатом дослідження ринку лізингу в Україні за 3 квартал 2011 року, проведеного Асоціацією «Українське Об'єднання Лізингодавців» кількість укладених договорів фінансового лізингу збільшилась на 469 (56,5%) у порівнянні з аналогічним періодом минулого року і склала 1298 договорів фінансового лізингу. Як і раніше, переважають угоди в галузі транспорту (60,67%), сільського господарства (12,85%), будівництва (8,99%) та сфери послуг (5,04%) [6].

Представляємо рейтинг лізингових компаній за результатами першого кварталу 2012 року. Рейтинг складено за участі тих лізингових компаній-членів Асоціації «Українське Об'єднання Лізингодавців», які побажали розкрити свої дані, відповідно до розміру лізингового портфелю станом на 31 березня 2012 р. (табл. 1) та вартості активів, переданих в лізинг протягом першого кварталу 2012 року (табл. 2).

Таблиця 1

Рейтинг участі тих лізингових компаній, які побажали розкрити свої дані, відповідно до розміру лізингового портфелю станом на 31 березня 2012 р.

№	Назва лізингової компанії	Лізинговий портфель, млн. грн
1	ВТБ Лізинг Україна	4 093,330
2	Райффайзен Лізинг Аваль	1 892,920
3	ІНГ Лізинг Україна	1 538,600
4	УніКредит Лізинг	1 496,592
5	ОТП Лізинг	829,000
6	Хюпо Альпе-Адрія-Лізинг	582,137
7	Порше Лізинг Україна	398,825
8	Євро Лізинг	377,279
9	Ерсте Груп Імморент Україна	351,000
10	ALD Automotive/Перша лізингова компанія	350,420
11	VAB Лізинг	308,850
12	AVIS Україна	188,000
13	Ілта	171,500
14	СГ Еквіпмент Лізинг Україна	164,000
15	Сканія Кредіт Україна	164,000
16	Кредит Європа Лізинг	89,346
17	Українська лізингова компанія	73,060
18	Адванс-Лізинг	58,050
19	Укіо Банк Лізинг	58,000
20	Оптіма-лізинг	35,910
21	Автоприват	33,600
22	ВФС Україна	3,580
23	Вестлізинг	н/д

Лізингодержувачі планують лізингові операції для:

- оновлення виробництва, заміни фізично зношених і морально застарілих основних фондів;
- можливості гнучкішої форми оплати, ніж виплата боргів та процентів за кредитом (найвигідніше це підприємствам, які займаються сезонною діяльністю);
- збільшення можливості самофінансування;
- активізації - збуту продукції, збільшення обсягів продажу;
- забезпечення інноваційної діяльності, просування інноваційного продукту на ринок, реалізації інноваційних проектів;
- одержання кредитів з інших джерел, оскільки, маючи непогашений кредит, банки неохоче кредитують нові проекти;
- збереження обігових коштів для інших цілей;
- уникнення морального старіння купленого обладнання, оскільки лізинг дає змогу відмовитись від старої моделі після закінчення строку оренди і укласти угоду на нову модель.

Таблиця 2

**Рейтинг вартості активів, переданих в лізинг протягом першого кварталу
2012 року**

№	Назва лізингової компанії	Активи (новий бізнес), млн. грн за
		І квартал
1	УніКредит Лізинг	215,255
2	ОТП Лізинг	158,000
3	Райффайзен Лізинг Аваль	128,620
4	ІНГ Лізинг Україна	121,200
5	Порше Лізинг Україна	96,200
6	Сканія Кредіт Україна	75,000
7	ALD Automotive/Перша лізингова компанія	56,700
8	Автоприват	46,500
9	VAB Лізинг	42,480
10	AVIS Україна	30,000
11	Адванс-Лізинг	23,300
12	Ілта	17,300
13	Євро Лізинг	16,080
14	Кредит Європа Лізинг	3,366
15	Оптіма-лізинг	2,230
16	ВФС Україна	1,390
17	Хюпо Альпе-Адріа-Лізинг	0,768
18	Укіо Банк Лізинг	0,200
19	ВТБ Лізинг Україна	0,000
20	Ерсте Груп Имморент Україна	0,000
21	СГ Еквіпмент Лізинг Україна	0,000
22	Українська лізингова компанія	0,000
23	Вестлізинг	н/д
	Разом	1 034,589

Щодо підприємств-виробників матеріальних цінностей (постачальники), то вони прискорюють процес збуту своєї продукції, одержують негайну оплату своєї продукції, збільшують обсяг її продажів, зменшують свою неспроможність своєчасно платити за своїми зобов'язаннями, що впливають з їх господарської діяльності за рахунок збільшення обігових коштів при отримання негайної оплати

за продукцію.

Лізинговий ринок України знаходиться на етапі формування. Спостерігаючи за темпами становлення і розвитку лізингового ринку, які не є досить значними, можна зробити висновок про складність ситуації, що склалася. Насправді перешкод, які заважають розвитку так необхідного інвестиційного інструменту, досить багато [5].

Серед них можна виділити такі групи:

- макроекономічні проблеми, які створюють несприятливий інвестиційний клімат у країні в цілому;
- недосконалість законодавчої бази;
- відсутність пільг, спрямованих на підтримку лізингу.

Держава через використання механізмів стимулювання лізингової діяльності може значно зменшити бюджетні витрати на фінансові інвестиції, сприяти збільшенню виробничого й експортного потенціалу країни.

Особливо важливий розвиток ринку лізингових послуг для держави, яка при цьому отримує такі переваги: пошкваллення інвестиційної активності, мобілізація фінансових коштів саме під інвестиційні проекти, гарантоване їх використання для переоснащення виробництва.

Держава повинна сприяти створенню великих лізингових компаній, особливо для поставок обладнання малому і середньому бізнесу, які б виступили як генеральні орендарі і вели розрахунки як з вітчизняними, так і зарубіжними постачальниками, і на основі суборенди здавали б обладнання в користування малим і середнім підприємствам .

Необхідно відмітити, що у своїй сутності проблеми розвитку лізингових операцій в Україні взагалі, і банківського лізингу зокрема, виростають ще з початку 90-х років, а саме з 1992 року, коли повна дерегуляція цін та нестримна інфляція, що почалась в Україні, дестабілізували всю фінансову та кредитно-грошову систему країни [1].

Економічна криза, що згодом переросла у депресію, спричинила величезний спад виробництва та інвестиційну кризу (рис.2).

Невигідність інвестування в умовах гіперінфляції, недостатня розробка правових аспектів лізингових послуг. Ось не повний перелік першочергових задач, що потребували негайного виконання.

Розв'язання проблем сьогодення потребує комплексного підходу й можливе лише за умови прийняття урядом програми розвитку ринку лізингових послуг. Основними напрямками в межах цієї програми мають стати:

1. Удосконалення законодавчої бази, узгодження її з міжнародними нормами.
2. Зниження вартості кредитних ресурсів до рівня, який би не перевищував 20% річних, для забезпечення ефективності лізингових операцій.
3. Зниження вартості нотаріальних послуг з оформлення договорів лізингу з метою послаблення фінансового навантаження на учасників лізингової угоди.
4. Створення розвитку інфраструктури ринку лізингових послуг.
5. Розвиток системи гарантій і страхування предметів лізингу.
6. Розробка комплексу заходів для збільшення іноземних інвестицій під

програми лізингу.

7. Посилення зацікавленості банків через систему пільг у довгостроковому кредитуванні лізингових угод.

8. Створення лізингових центрів, які б спеціалізувалися на обслуговуванні малих підприємств.

9. Організація при обласних лізингових центрах відділів з формування бази даних про попит і пропозицію на обладнання та устаткування.

Рис.2. Основні фактори підвищення ефективності лізингу

Україні необхідні інвестиції, але не спекулятивного, а довгострокового характеру, які формують стабільну економіку. Найбільш привабливими галузями для українського лізингового бізнесу можуть стати будівництво, авіа- та судноперевезення, сільське господарство, мале підприємництво та інші сфери бізнесу.

Міжнародний лізинг - це договір лізингу, що здійснюється суб'єктами лізингу, які перебувають під юрисдикцією різних держав» або в разі якщо майно чи платежі перетинають державні кордони. Інколи суб'єктом зовнішньоекономічного договору - при здійсненні лізингу може виступати й третя сторона - продавець об'єкта, що передається в оренду. В такому випадку

укладається багатосторонній договір, у якому детально викладають взаємні обов'язки і права кожного учасника.

На жаль, вітчизняне законодавство не відповідає нормам міжнародного лізингового права. Спостерігається яскраво виражена тенденція залежності вітчизняного лізингового ринку від імпорту: близько 80% лізингових операцій є операціями міжнародного лізингу [5].

З метою запобігання в подальшому виникненню ризиків від економічної рецесії в країнах Європи і США, а також залежно від однієї домінуючої валюти в міжнародних розрахунках, яким є долар США, доцільно диверсифікувати напрямки міжнародних лізингових операцій та взаєморозрахунків за ними. Зважаючи на це, привабливими є ринки послуг країн Південно-Східної Азії, яких кризові явища торкнулись в меншій мірі. Застосування у міжнародних розрахунках валют, забезпечених ліквідним товарним покриттям також може сприяти розвитку міжнародних лізингових операцій.

За даними Всеукраїнської асоціації лізингу «Укрлізинг», обсяг лізингових інвестицій протягом останніх трьох років зріс в Україні майже на 30% і становить 850 млн. дол. США. Проте весь обсяг не перевищує 10-12% від попиту на інвестиції за лізинговими схемами в Україні.

Висновки. Лізинг характеризується як форма інвестиційної діяльності підприємства, для якого така діяльність є основною та не може бути ототожнена з операцією купівлі - продажу основних засобів.

Досвід зарубіжних країн підтверджує, що підприємствам України складно розвиватися без застосування лізингу як джерела формування фінансових ресурсів. У більшості розвинутих країн (Великобританії, Німеччині, США) на лізингові послуги припадає приблизно третина всієї маси інвестицій.

Література

1. Андропова О.Ф. Проблеми фінансового лізингу в Україні/ О.Ф. Андропова, О. А.Каменщик // Економічний простір. - 2010. - № 44/2. - С. 159-164.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV, із змінами і доповненнями.
3. Грищенко О. Фінансовий лізинг: історія, сучасність та перспективи розвитку / О. Грищенко// - Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2192>.
4. Конвенція УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг від 28.05.1988р.
5. Лісовські Н. Розвиток ринку лізингових послуг в Україні/ Н.Лісовські // Товари і ринки. - 2010. - № 1. – С. 29-36.
6. Шпак М. Перспективи розвитку фінансового лізингу в сучасних умовах сільськогосподарського виробництва / М. Шпак // Техніка та технології АПК. -2011. - №6(9). - С. 6-8.

Summary

Leasing as alternative form of financing and investing is in modern terms / A.G. Drabovskyy

The essence and specific lease transactions, the appropriateness of leasing in

crisis, analyzed rates of formation and development of the leasing market in Ukraine.

Keywords: leasing, investments, forms of financing, international leasing, the lessee, the leasing market, the leasing agreement, leasing operation.